

toelichting gehouden door Paul Lansu.

Politieke verantwoordelijkheid – verantwoordelijk voor de polis

1. Het kan vaak verleidelijk zijn om toe te geven aan gevoelens van onmacht en wanhoop. Om te berusten in onrecht dat jezelf of anderen wordt aangedaan, of om de wapenwedloop te accepteren als een systeem dat zichzelf in stand houdt. Wie moeite heeft die verleiding te weerstaan, kan zich misschien herkennen in de mensen tegen wie Jezus volgens Matteüs spreekt in de Bergrede.

Mt., 5, 14 – 16.

Gij zijt het licht der wereld. Een stad, die op een berg ligt, kan niet verborgen blijven. Ook steekt men geen lamp aan en zet haar onder de korenmaat, maar op de standaard, en zij schijnt voor allen, die in het huis zijn. Laat zo uw licht schijnen voor de mensen, opdat zij uw goede werken zien en uw Vader, die in de hemelen is, verheerlijken.

2. De Bergrede is vaak uitgelegd als een wet, een serie geboden en verboden. Een wet waar vrijwel niemand zich aan kan houden: wie kan zijn of haar vijand liefhebben, wie kan bidden voor de eigen vervolgers? Matteüs schrijft voor joodse christenen. Mensen die van twee kanten worden gewantrouwd: door de Romeinen omdat ze joden zijn (bezettingstijd), door de meeste joden omdat ze als een gevaarlijke sekte worden beschouwd. Het is een gemeenschap van armoedzaaiers en onderdrukten die in de hoek zitten waar de klappen vallen. Matteüs houdt de mensen een weg voor die zij kunnen gaan: een uitweg uit de vernedering in een wereld vol

verdrukking. Niet berusten in een schijnbaar hopeloze situatie, in eigen onmacht en angst.

3. Wat verbindt ons met de mensen van het Matteüs-verhaal? Ik denk de onvermoeibare taaiheid van ons engagement: de duurzaamheid, “de volhouder die wint”. Het gericht blijven op de hoop die in ons is. Het is belangrijk om een realistische kijk te hebben op de politieke verhoudingen waarin we leven, ook internationaal. De Bergrede getuigt van een politiek realisme en waarschuwt tegen een vlucht uit de harde werkelijkheid van de politieke strijd. Om te voorkomen dat ons engagement zou ten prooi vallen aan cynisme, is het nodig te werken aan een bevrijdende spiritualiteit. Het is denkbaar dat ons engagement en onze weerstand verstopt raken en we gaan leven vanuit de oppervlakkigheid van elke dag. Spiritualiteit heeft met die hoop te maken, het is de kracht die iedere mens en de christelijke gemeenschap draagt.

4. Persoonlijk voelen we iets als “onrecht” aan wanneer dat botst met de waarden en normen die we in ons dragen. Als ons rechtvaardigheidsgevoel gekrenkt wordt, voelen we woede. Op zich is het gezond en goed om “onrecht” aan te voelen. Het kan een ommekeer teweeg brengen in ons denken en het begin zijn van verandering in ons doen en laten! Het kan een solidariteit teweegbrengen met anderen die onrecht ervaren en het kan er ons ook toe aanzetten acties te ondernemen om het onrecht, de onrechtvaardige behandeling, de ongelijkheid, het gebrek aan waardigheid en eerbied tegenover een ander, om die verontwaardiging die in ons opkomt niet enkel te reserveren voor onze eigen omgeving maar die ook tot uiting te brengen tegenover mensen verder weg. Het is als een globalisering van ons gevoel van verontwaardiging tegenover het onrecht dat ieder ander kan worden aangedaan.

5. In onze samenleving doen er zich regelmatig gebeurtenissen voor die ons doen nadenken over hoe wij in ons land omgaan met onrechtvaardigheid. Kijk maar naar de problemen die we hebben of soms zelf in het leven roepen door onze kijk op immigranten, mensen van een andere kleur, met andere meningen, hoe we omgaan met gedetineerden en gevangenen etc.

Rechtvaardige vrede kun je alleen maar bewerkstelligen en onderhouden als je “het aanbrengen en onderhouden van vrede” bijna als een tweede natuur hebt verworven.

6. Tot voor kort konden vredesonderzoekers en vredesactivisten beschikken over het jaarlijks verslag van Ruth Leger Sivard die steeds vergelijkingen maakte van de militaire uitgaven met de sociale en humanitaire noden in onze samenleving en wereldwijd. Zo vergeleek zij bijvoorbeeld dat je met de uitgaven van één bommenwerper 5 ziekenhuizen zou kunnen bouwen in ontwikkelingslanden. Sinds 1990 zijn onder de 3 miljoen slachtoffers die omkwamen bij oorlogsgeweld, gemiddeld 2 miljoen kinderen. Kleine wapens doden jaarlijks een 500.000 onschuldige slachtoffers. Anti-persoonsmijnen doden ongeveer 25.000 mensen per jaar. Voor de landmijnen is er een bindend internationaal verdrag sinds 1997, maar de uitvoering ervan laat vaak te wensen over. Ook inzake clustermunition wordt er flink gewerkt door NGOs én diplomaten aan een wereldwijd verbod op deze wapens. De kans bestaat dat zulk verdrag in december 2008 het levenslicht zal zien.

7. In “Atlas der Globalisering” spreekt polemoloog Johan Galtung over zes breuklijnen: een economische, militaire, nationale en gender breuklijn, een culturele/religieuze, en de hegemonische breuklijn. Op elke van deze zes breuklijnen staan uitdagingen voor ons mensen van vandaag. Ik zou daar toch ook de Zorg voor onze Schepping aan toevoegen, sterk aandachtspunt op de Derde Europese Oecumenische Bijeenkomst in Sibiu, september 2007.

- Economisch: arm versus rijk. Bijna de helft van de wereldbevolking moet het doen met minder dan twee euro per dag – in België leeft 1 op 7 onder de armoedegrens, waarvan in Brussel 1 op 3.
- Militair: hier hebben we te maken met de vele falende staten die hun verantwoordelijkheid

niet kunnen of niet willen opnemen t.a.v. van hun eigen bevolking, die te kampen hebben met verzetsgroepen- en bewegingen. Falende staten dienen betrokken te worden bij onderhandelingen en vredesopbouw.

- Nationale breuklijn: er zijn 2000 verschillende volkeren in onze wereld verdeeld over 200 staten, waarvan slechts 'n 20tal homogene nationale staten zijn. De meeste staten zijn kunstmatig samengesteld. Er doet zich een tendens voor van "Balkanisering". Een alternatief kan zijn: economische, sociale en politieke samenwerking in structuren zoals o.m. de Europese Unie of de Raad van Europa.
- Culturele en religieuze breuklijn: Christendom versus Islam. Een tendens van fundamentalisme en een zoektocht naar identiteit, maar tevens een verzuchting naar waardigheid en respect.
- Gender: mannen versus vrouwen. Geweld op vrouwen in eigen samenleving. Vrouwen als eerste slachtoffer in conflictsituaties zoals in de DR Congo of Kashmir. Mensenhandel is vaak vrouwenhandel!
- Bij hegemonie hebben we te maken met het unilateralisme van één staat, de VSA, met alle gevolgen vandien voor o.m. in Irak. We zullen moeten evolueren naar het multinationalisme waarin de ganse internationale gemeenschap verantwoordelijkheid draagt voor de uitdagingen/dreigingen van vandaag en morgen.
- Opwarming van de aarde. Oorzaken van conflicten en gevolgen voor het leefmilieu. Vanaf 2008 jaarlijks liturgisch moment om stil te staan bij de Zorg voor de Schepping, ergens tijdens de maand september.

8. Beetje bij beetje begint bij een grotere groep van mensen het inzicht te groeien dat geweld nooit vrede kan afdwingen, dat geweld altijd een teken is van onmacht en frustratie, dat fysiek geweld nooit de oplossing kan zijn van problemen. Tegelijkertijd is het werken aan waarheid,

gerechtigheid en verzoening één van de grote taken van overheden, kerken en sociale bewegingen, voornamelijk in conflictgebieden zoals op de Balkan, Soedan, Oeganda, Grote Meren, Sri Lanka, Midden Oosten, Haiti, Colombia, enz. Vrede blijft een lege doos als het niet verbonden wordt aan waarheid, gerechtigheid, ontwikkeling en verzoening. Je hebt ze alle vier nodig om tot duurzame vrede te komen.

9. Het licht van Christus leidt ons naar een leven voor anderen en in gemeenschap met elkaar. Wij ontmoeten Christus in onze noodlijdende zusters en broeders. Ook over hen straalt het licht van Christus. Ons vertrouwen in de herscheppende kracht van het licht van Christus is sterker dan de duisternis van gelatenheid, fatalisme, vrees en onverschilligheid. Kortom: de volhouder wint!

Paul Lansu

Borgerhout/Brussel

paul@paxchristi.net